

JUHANI VÄHÄMÄKI

Gianni Vattimo

– suomentajan alkusanat

GIANNI VATTIMO ON yksi tunnetuimpia italialaisia filosofejia. Hän opiskeli Torinossa 1950-luvulla eksistentialistifilosofi Luigi Pareysonin oppilaana. Jatko 60-luvun alussa opintojaan Gadamerin luona Heidelbergissa. Vattimo käänsi ja toimitti italiaksi Gadamerin teoksen *Totuus ja metodi* ja eräitä muita Gadamerin keskeisiä kirjoituksia. Vattimon mielestä Gadamer ei ainoastaan ”urbanisoinut heideggerilaista provinsia” (Habermasin kuuluisan luonnehdinnan mukaan), vaan ennen kaikkea humanisoi sen. Yhtälailla Vattimon ja Gadamerin suhteesta voitaisiin sanoa, että Vattimo on pyrkinyt ontologisoimaan hermeneutiikan. Se ei kuitenkaan ole merkinnyt yksiselitteisesti paluuta Heideggerin radikalismiin, jonka mukaan yhteiskuntamme ja elämämme uudistaminen ei riipu meistä, vaan olemisesta itsestään, siksi (Heideggerin mukaan) ”vain Jumala voi meidät pelastaa”. Niin Vattimolle kuin Gadamerillekin länsimainen perinne on edelleen täynnä mahdollisuuksia, jotka on elvytettävä asettamalla teknis-tieteellistä totuuskäsitystä ja objektivistista totuuskäsitystä vastaan ajatus totuudesta yhteiskunnallisena dialogina eikä ihmisellä ole mitään syytä alistua odottamaan kohtalonsa täyttymistä. Puolittain leikkillisesti voitaisiin sanoa, että näistä kolmesta filosofista Heidegger on kristillisin, Gadamer pakanallisin ja Vattimo jossain heidän välillään. Käytännössä Vattimo osallistuu aktiivisesti yhteiskunnalliseen dialogiin niin kirjoituksissaan kuin poliittisessa toiminnassaan (hän on tällä hetkellä Europarla-

mentin jäsen ja tärkeä vaikuttaja Italian demokraattisen vasemmiston piirissä). Hän on elämässä jollain tavoin onnistunut inkarnoimaan hermeneutiikan filosofisen ohjelman: filosofoimaan yhteiskunnallista dialogia ja yhteiskunnallistamaan filosofiaa (tekemättä filosofiasta silti metafysisistä objektiivisen oikean hyvän elämän julistusta).

Artikkeli ”Rationaalisuuden rekonstruktio” on esimerkki siitä, mitä voitaisiin ehkä luonnehtia hermeneuttiseksi opportunismiksi. Siinä ilmenee mielestäni myös Vattimon herkkyyys suhteessa yhteiskunnalliseen dialogiin ja siihen, mitä niin sanotusti on ilmassa. Artikkelin johtajatuksena näyttäisi olevan, että hermeneutiikkaa ei enää voida kehittää tieteellisen, laskevan tai mittavaan järjen ja sen universaalien totuuksien kritiikkinä. Vastaavasti hermeneutiikka ei voi enää korostaa merkitysten kulttuurista tai historiallista luonnetta. Miksi näin on? Ilmiselvästi siksi, että näistä hermeneutiikan perinteisistä keppihevosta on tullut normi ja yleinen mielipide. Hermeneutiikka ja sen historiallinen totuuskäsitys on voitanut, mutta samalla hermeneutiikka on menettänyt hampaansa. Se on menettänyt argumentatiivisen ja kriittisen luonteensa. Hermeneutiikka toistaa samoja itsestäänselvyyksiä kuin sosiologia, kulttuurintutkimus tai mikä tahansa muu humanistinen tutkimussuunta. Yhteiskunnallinen dialogi, ylipäättään hermeneutiikan dialogisuus sen perustana sammuu kun kaikki sanovat vain saman. Hermeneutiikasta tulee ikään kuin objektiivinen tieteellinen

totuus, joka kaikkien on hyväksyttävä vailla kiistämisen mahdollisuutta. Murtaakseen tämän ”hermeneuttisen kehän” Vattimo yrittää artikuloida entistä tarkemmin hermeneutiikan alkuperäisen innoituksen, tai, toisin sanoen, vastata hermeneutiikan historiallisesta alkuperästä tulevaan kutsuun. Toisin sanoen, hän yrittää omalta osaltaan jatkaa dialogia ja samalla Gadamerin perintöä. Kuten hän itse sanoo: ”Muistan, että kerran, puhuessaan kuolemasta, Gadamer sanoi minulle: ihminen on olento, joka on joskus hereillä ja joskus nukkuu. Kuolema ei ole paljon enempiä kuin pidentynyt uni, sitä ei siksi tarvitse pelätä paljoa, kunhan jatkuu, vaikka ilman meitä, se loputon dialogi, joka (kuten eräs Hölderlinin säe sanoo) muodostaa ihmisyytemme olemuksen”.

Vattimolta on suomennettu teokset *Läpinäkyvä yhteiskunta* (Gaudeamus 1989), *Uskon että uskon* (Nemo 1999) ja *Tulkinnan etiikka* (Tutkijaliitto 1999). Näistä erityisesti tulkinnan etiikka käsittelee hermeneutiikan ongelmia.